

12 december 2021
01 januari 2022

DOOPS GEZIND HAARLEM

Urban Trail 2021

twee-maandelijks magazine van Doopsgezind Haarlem

over 3
denking

5 10

Jansje 16
wint

kerkdiensten 2 poëzie is een daad 4 onder de loep 8 sneelm@il 9 vakantie week 12
TEE Haarlem 12 Herman's highlights 13 wel en wee 14 thuis tips 16

www.doopsgezindhaarlem.nl

kerkdiensten

aanvang 10.30 uur,
tenzij anders aangegeven

Hieronder volgt een overzicht van de kerkdiensten van de komende tijd. De diensten zijn te volgen via Zoom. Log in: *meeting ID*: 933 7096 3269 *passcode*: 745563. Mocht er op korte termijn een nieuwe predikant worden benoemd dan kan er nog wat wijzigen. De liturgie kan aangevraagd worden via kosterij@doopsgezindhaarlem.nl. Voor actuele informatie zie de Nieuwsbrief en www.doopsgezindhaarlem.nl.

zondag 5 december
Grote Vermaning br. W. Grimme
Kleine Vermaning zr. L. Penner
2e advent

zondag 12 december
Grote Vermaning ds. A.G. Hoekema
3e advent

zondag 19 december
Grote Vermaning ds. A.J. Noord
& Daniel Serrano-Bernal
kerst voor groot en klein 16.30 uur

vrijdag 24 december
Grote Vermaning ds. A.J. Noord
kerstavond 19.30 uur

zaterdag 25 december
Kleine Vermaning ds. A.J. Noord
kerstochtend 10.30 uur

zondag 2 januari
Grote Vermaning ds. A.J. Noord
nieuwjaarsbegroeting

zondag 9 januari
Grote Vermaning nieuwe predikant

zondag 16 januari
Kleine Vermaning nieuwe predikant

zondag 23 januari
Grote Vermaning ds. A.J. Noord

zondag 30 januari
Grote Vermaning ds. I. Speckmann

zondag 6 februari
Kleine Vermaning nieuwe predikant

zondag 13 februari
Grote Vermaning ds. A.J. Noord

adressen
Grote Vermaning
Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem
Kleine Vermaning
Postlaan 16, 2101 VE Heemstede

vervoer naar de diensten
Kunt u niet zelfstandig naar de diensten komen en kunt u zelf geen taxi betalen dan kunt u gebruik maken van Ataxi. De heer Ali Mobayen van Ataxi brengt u van en naar de kerk. Graag vooraf reserveren: 06 24 59 07 99. U hoeft niet af te rekenen. Als u zegt dat u bij de VdGH hoort gaat de rekening automatisch naar de administratie en wordt betaald uit het ‘taxifonds’.

gebedsgroep en -intenties

Iedere 2e en 4e zondag van de maand is er vóór de dienst in de bibliotheek een gebedsgroep. U kunt binnenlopen vanaf 10.00 uur.
Gebedsintenties voor de voorbeden naar: administratie@doopsgezindhaarlem.nl

opbrengst collectes

september
• Eigen gemeente € 42,50
• Extra collecte *Tent of Nations* € 368,70

oktober
• Eigen gemeente € 87,50
• Extra collecte *St. Chivomo* € 816,60

collectedoelen

december
Gered Gereedschap. Jaarlijks worden vele stukken oud gereedschap door vrijwilligers van Gered Gereedschap opgeknapt en verstuurd naar bijvoorbeeld Oeganda, Ghana en Tanzania. De scholen zitten er om te springen. Een goede opleiding kan de vicieuze cirkel doorbreken en juist een beroepsopleiding kan daarbij helpen. De Mukwastoelen in Jansje zijn zo in Zambia gemaakt.

januari
In januari gaat de opbrengst van de collecte naar het koor *Viva Vocaal*. Het is een ‘Zingen voor je Leven koor’, onderdeel van de stichting Kanker in Beeld. De leden hebben allemaal, direct of indirect, met kanker te maken (gehad). De enthousiaste leden willen daarom verder als zelfstandig koor en daar is geld voor nodig. Er wordt o.a. een eigen stichting opgericht, die weer aansluit bij Kanker in Beeld. Na de schrik van de diagnose en behandeling draagt zingen bij aan je weer goed voelen, meer dan een falend lijf.
www.kankerinbeeld.nl/zingenvoorjeleven

Een vrijwillige bijdrage voor *Doopsgezind Haarlem* is welkom op rekeningnummer NL82 ABNA 05 61 23 48 76 t.n.v. de Verenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem, o.v.v. ‘Doopsgezind Haarlem’.

© VdGH 2021

colofon
Doopsgezind Haarlem is een twee-maandelijks uitgave van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem
redactie Anke van der Meer, Willemien Ruygrok & Jet van Vrede
druk Drukkerij Torendruk, Nijkerk
oplage 900

foto’s Anke van der Meer, tenzij anders vermeld
ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor Haarlem
Het volgende nummer verschijnt op 5 feb. Kopij uiterlijk 2 jan. 2022 zenden aan communicatie@doopsgezindhaarlem.nl of aan VdGH Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem, telefonisch contact 023 532 18 83.

door Alex Noord

Grensgebied

Jennifer Tee met een schaalmodel van haar kleding

Bij de presentatie van het nieuwe kleding onder de wolgentafel in de Grote Vermaning sprak kunstenaar Jennifer Tee over haar fascinatie voor tussenfasen.

Zelf noemde zij dat ‘Soul in Limbo’ – het tussengebied tussen wat is en zou kunnen zijn. Ook wel: de ruimte tussen wat zichtbaar is en nog kan worden.

andere wereld
In een prachtig blauw toont zich in het door Jennifer Tee ontworpen vloerkleed een andere werkelijkheid. We zien voetstappen in de ruimte, cirkels die door lijnen met elkaar worden verbonden, een silhouet van een vogel en een gestileerde tak. De kleuren nodigen uit tot kijken. Het kleed toont iets van een andere wereld en werkelijkheid. Tegelijkertijd is het er en is het zichtbaar in de ruimte van de kerkzaal. Alsof

je middels het kleed in een tussenfase belandt – een grensgebied bereikt.

dialog
Het is spannend om een element uit de eigen tijd toegevoegd te zien aan de aloude ruimte van de Grote Vermaning. Hier ontmoeten verschillende werelden elkaar: de oude meester Jan de Bray (de zeventiende-eeuwse architect van de kerk) en de moderne kunstenaar. Ze treden in dialoog. Er komen vragen op. Wat is de tijd waarin wij ons bevinden? Waar gaat het naartoe? Wordt er iets zichtbaar van het andere dat kan worden? Hier raakt de kunst aan de theologie en worden uiteindelijke vragen gesteld.

Alsof je voor een moment in een andere wereld belandt. Het is de tussenstaat, de plek die zich bevindt tussen het hier, het nu en dat wat mogelijk is. Op de grenzen van het leven – in de tussengebieden tussen wat is en wat worden gaat – komt het erop aan. Spannend is dat.

de ruimte tussen wat zichtbaar is en nog kan worden

‘Soul in Limbo’, zo werd het door Jennifer Tee genoemd. Wanneer de dagen korter worden en de winter nadert is het de moeite waard om daarbij stil te staan: bij de tussenfasen die ook in ons eigen leven zichtbaar zijn. Hoe komt menselijke groei tot stand? ●

poëzie is een daad

door Lieuwe Koopmans

Herfst

*Is het blaadje
Dat het langst blijft hangen
Nieuwsgierig
Naar wat er komen gaat
Of durft het niet te vallen
Bang
Dat het iets achterlaat?*

Hans Hagen

Tijd tikt

Inmiddels is de herfst al weer ver gevorderd. De bomen zijn kaal. Hier en daar hangt nog een enkel blad aan de boom. Is dat het blad dat nog niet bereid is los te laten en nog even wil blijven? Of is dat het blad dat bang is voor het nieuwe? Het is er allebei zo aan het einde van het jaar. Durf ik de overgang te maken of wil ik nog even vasthouden aan wat was?

Dat ene blad is voor mij metafoor voor hoe het leven gaat. Of we willen of niet, op enig moment moeten we loslaten.

Zo kijk ik ook naar ons als gemeente. In veel opzichten staan we voor de poort van 'het nieuwe'. De oude dominee weg, de nieuwe komt eraan, nieuwe jeugdwerker en veel complexe vragen over de toekomst van de kerk waar we voor staan. Onafwendbaar tikt de tijd door. De kerst kondigt zich aan, het nieuwe jaar kijkt al om de

hoek. Ik put daar ook moed en vertrouwen uit. Ik kan wachten tot een laatste zucht van de wind mij doet vallen. Ik kan ook zelf besluiten los te laten en te vertrouwen op wat komen gaat. Te geloven in de kracht van de schepping, die straks in het voorjaar nieuwe bladeren doet groeien; fris, groen, anders.

Ik sluit mijn ogen en ik val...

Het gedicht komt uit de bundel *Onbreekbaar*, uitgeverij Querido, 2015

FOTOGALERIE DE GANG

14 01
04 04
20 22

De expositie wordt geopend op
vrijdag 14 januari om 16.00 uur

Simon bij een Cadillac Fleetwood uit 1960

Passie in Beeld verhalen van levenskracht

Ouderen zijn zoveel meer dan kwetsbare mensen. Dat laat het project *Passie in Beeld* zien. Van 14 januari tot 4 april zullen de portretten van onder andere Hillie, Simon en Cilia te zien zijn in Fotogalerie de Gang. Zij gaan terug naar de plek waar ze goede herinneringen aan hebben.

Fotogalerie DE GANG
Grote Houtstraat 43
2011 SC Haarlem

www.fotogaleriedegang.nl
www.doopsgezindhaarlem.nl

Iedereen heeft een verhaal

door Anke van der Meer

Frans en zijn vrouw Harmke met leden van de dansgroep de Tulip Twirlers

krachtbron

Verzorgingshuis mag ik niet zeggen van Jody van der Velde, het heet 'woon- en zorgcentrum De Molenburg' in Haarlem. Het is de plek waar zij bewoners bezoekt in haar rol van geestelijk verzorger. Jarenlang werkte ze als pastor en coördinator van het Aanloopcentrum bij Stem in de Stad, maar toen ze twee jaar geleden startte met een masterstudie *Spiritual Care* aan de VU zocht ze een kleine baan voor erbij. Twee dagen werken in De Molenburg, een onderdeel van Kennemerhart, leek een mooie combinatie met de studie.

Dat deze baan haar uiteindelijk indirect veel meer tijd zou kosten, had Jody aanvankelijk niet zo gepland. Maar toen kwam Leo op haar pad.

'Leo was een oudere heer van 90 jaar met somatische klachten,' begint Jody haar verhaal. 'Hij zat met gebogen schouders in zijn stoel en keek uit het raam. De kamer was helemaal kaal, niets aan de muren, nauwelijks persoonlijke bezittingen. Het leek bijna een wachtruimte. Leo vertelde dat het voor hem niet meer hoefde. Hij voelde zich tot last voor anderen, voor zijn jongere echtgenote, voor de medewerkers van het woonzorgcentrum. Het was lastig om een gesprek te hebben, dus als aanknopingspunt nam ik een beeldje dat in de vensterbank stond.'

Ineens kwam er iets tot leven, zag Jody. Leo rechtte zijn schouders en begon te vertellen. Het bleek dat hij in zijn jongere jaren een fanatiek Vierdaagseloper was. Bijna zestig keer had hij hem gelopen tot het lichamelijk niet meer ging. 'Door erover te vertellen kwam die passie terug en werd hij weer de wandelaar. Je hoorde de vreugde in zijn stem,' vertelt ze. 'En dat is een van mijn rollen als geestelijk verzorger, om die krachtbron tot leven te brengen.'

passie in beeld

Bij Stem in de Stad was Jody gewend om in projecten te werken, zoals de *Dag van Hoop* en de *Beauty Verwendag*. Ze had het gevoel dat in deze ontmoeting ook een project zou kunnen zitten.

Jody: 'Alle mensen die in het woonzorgcentrum wonen, zijn uniek. Ze hebben hun eigen kracht. Mijn wens was om dat vast te leggen in portretten. Om te laten zien wie ze zijn en wat hun passie is. Maar ik wist meteen, als je besluit om het te gaan doen, dan moet het goed.' Jody kwam via via in contact met Abeltje Hoogenkamp en Peter van Beek. Samen sloegen ze de handen ineen en het project *Passie in Beeld* was geboren. Abeltje regelde alles rondom de fotoshoot, Peter deed de fotografie en Jody verzamelde de verhalen. De invulling van de foto's liet het team aan de mensen zelf.

Jody van der Velde
Abeltje Hoogenkamp
& Peter van Beek

'als je besluit om zo'n project te gaan doen, dan moet je het goed doen'

Zo kozen zij zelf het thema, de locatie en de mensen waarmee ze op de foto wilden.

een ritueel

Simon was gek op Elvis Presley en wilde graag met een oldtimer op de foto. Abeltje regelde een Cadillac Fleetwood uit 1960, de auto waar Elvis er zelf ook een aantal van in de garage had staan. De kapper werd ingeschakeld voor een vetkuif en zo kon aan de rand van Haarlem het portret worden gemaakt. Dolblij was Simon met het resultaat. Het mapje met foto's nam hij daarna overal mee naartoe.

Fotograaf Peter van Beek vertelt over Frans die als ijsmeester op de Haarlemse ijsbaan werkte. Daar wilde hij graag op de foto. Maar square dancing was ook een liefhebberij van hem en zijn vrouw Harmke. De hele wereld gingen ze over om dansevenementen te bezoeken. Dat er dus leden van dansgroep de Tulip Twirlers op de foto moesten, was duidelijk. Voor de fotograaf spannend, want krijg een groep dansers, waarvan sommigen op leeftijd zijn, maar eens

De ouders van Cilia hadden in Amsterdam een accordeon- en muziekwinkel. Haar moeder moedigde haar aan om de wereld te gaan verkennen. Reizen werd haar grote passie.

Hillie in de Christelijk gereformeerde kerk in Nieuw-Vennep

zonder brokken op het gladde ijs. Rubberen anti-slip zolen boden soelaas.

Jody is zelf geroerd door het verhaal van Hillie. 'Ik vroeg haar waar ze graag op de foto wilde. In de kerk, zei ze. Ze was een heel gelovige vrouw, en een actief lid van de Christelijk gereformeerde kerk in Nieuw-Vennep. Ik heb de kinderen erbij betrokken en met z'n allen zijn we naar die kerk gegaan voor een portret. We hebben eerst de foto gemaakt en daarna met elkaar gezongen en gebeden, om dit bijzondere moment te markeren, als een ritueel. Voor Hillie was het een manier om de gemeente te kunnen bedanken voor alle mooie jaren. En het was een manier om afscheid te nemen, want ze wist dat ze alleen nog terug zou keren voor haar eigen uitvaart.'

Het belangrijkste doel van het project *Passie in Beeld* is om geestdrift van mensen te vinden en opnieuw te laten stromen. Dit wordt op een manier vastgelegd zodat de waardigheid van de geportretteerde erkend en herkend wordt. En dat is goed geslaagd. Het proces van voorbereiden, interviewen en de fotoshoot gaf de deelnemers weer het gevoel een uniek mens te zijn. Het team is daarom blij dat Kennemerhart het project heeft omarmd. Er worden in de

met de klok mee:

- De Zwitserse Madeleine was horlogemaker. Ze had een landje met een tuin, een huisje en een schuur vol met gereedschap waar ze elk weekend heenging om te klussen.
- Groenteboer Rob was dol op sport. Vooral in voetbal blonk hij uit. De voetbalclub 'Onze Gezellen' werd zijn grote liefde.
- Ben werkte in de grafische sector. Daar klom hij op van leerling tot bedrijfsleider. De Grafische Werkplaats Amsterdam heeft machines uit dezelfde tijd. Het ruikt nog precies zo als vroeger.
- Kees ging als zesjarig jongetje voor het eerst naar gymnastiekvereniging Concordia. Hij is 86 jaar lid geweest, waarvan 50 jaar voorzitter. De foto is gemaakt in de gymzaal waar hij ontelbaar veel vogelnestjes heeft gemaakt in de ringen.

komende maanden tien nieuwe foto's gemaakt. Daarnaast wordt het project onderdeel van het scholingsprogramma van Kennemerhart.

uniek

Alle media-aandacht en de tentoonstelling in Fotogalerie de Gang waren niet het initiële doel, maar zijn wel belangrijk om een boodschap over te brengen aan het publiek. Jody: 'De maatschappij schetst niet altijd een even rooskleurig beeld van oudere mensen. Want het algemene idee lijkt te zijn dat zij die niet meer bijdragen aan de economie of niet succesvol zijn, niet meer meetellen.'

Binnen de eigen organisatie van Kennemerhart weten de medewerkers natuurlijk dat de bewoners allemaal uniek zijn. Maar het blijft belangrijk om dat te blijven benadrukken. Want zoals één van de medewerkers van de facilitaire dienst zich onlangs liet ontvallen terwijl hij langs de portretgalerij liep: 'Ik weet met mijn verstand wel dat alle bewoners een eigen verhaal hebben, maar door die foto's besef ik het nu ook.' ●

onder de loep

Joep Stassen

buitenkerk

Toen ik kind was, lagere schoolleef-tijd, kocht mijn oudere zus af en toe een plaat. Een langspeelplaat kostte veel geld, al gauw 17 gulden, en dus wilde ze samendoen. Ze heeft drie broers, waarvan ik de jongste ben. Bij de twee andere had ze weinig kans. De oudste had een eigen muzieksmaak en de tweede gaf zijn zakgeld liever uit aan iets lekkers. Dus kwam ze bij mij uit. Ik kocht eigenlijk nooit wat. Ik gebruikte de afgedankte spullen van de rest en liet mijn zakgeld een keer per jaar

bijschrijven op het kantoor van de lokale Rabobank. Tussentijds borg ik de muntjes op in een kistje, en dat wist ze.

Deze keer wilde ze een album van Robert Long kopen. Ik zie de foto nog voor me: de zanger loopt over het strand, grote bos krullen, een spijkerbroek met knopengulp. Long was toen een protestzanger. Hij zette zich af tegen het kleinburgerlijk christelijk milieu van toen – het waren de jaren zeventig.

Om mij over te halen, zong mijn zus een liedje voor: 'Want het leven was lijden, als je danste een heiden, als je lachte te luchtig, als je kuste ontuchtig..., kortom alles was verkeerd, want dat had je geleerd.'

Ik begreep er weinig van – hoezo niet dansen? En wat was een heiden?

En waarom was het leven lijden? Later, een aantal boeken van Maarten 't Hart verder, begreep ik dat het er elders anders aan toe ging dan bij ons. Minder vrolijk. Maar waarom dat lijden? In de bioscoop zag ik *In de naam van de roos* met Sean Connery die als monnik zichzelf te lijf gaat met geselbanden. Gruwelijk. Zelfkastijding, waarom?

Mijn zus en ik, we hebben de plaat gekocht en de tekst van dat liedje heeft me nooit losgelaten. Gisteren nog zong ik het. In zee. Buitentemperatuur: 5, watertemperatuur: 7. Met tegenzin stapte ik het water in, alles in mij protesteerde. Maar toen ik in de golven lag, begon ik, ondanks de kou te zingen 'Want het leven is lijden...' Met een glimlach op mijn gezicht. Idioot. ●

Nieuw begin

door Daniel Serrano-Bernal
– jeugwerkbegeleider

Sinds september is Sneel weer open na anderhalf jaar gesloten te zijn geweest. De nieuwe opening bracht een aantal dingen met zich mee, het geluk van de kaders en de jongeren om elkaar weer te ontmoeten. Nathalie ging weg, en ik begon als de nieuwe jeugdwerker. Ik had veel dingen te leren, zoals Nederlands begrijpen en spreken (ik zit nog steeds in het leerproces), nieuwe mensen ontmoeten (de kaders, de jongeren, de mensen in de kerk), en de werkomgeving. Na de begeleiding van Nathalie in september, heb ik geleerd dat Sneel meer is dan een buurthuis. Deze ruimte biedt de jongeren de mogelijkheid om echt te zijn. De ruimte is het resultaat van een collectief werk van kaders, jongeren en de jeugdwerker. Op vrijdag vinden we elkaar om te eten, te lachen, te chillen, en gek te doen met een leuke unieke activiteit met een geweldige groep. We zijn daar samen aan het groeien als een gemeenschap in ontwikkeling. Ben je tussen de 9 en 18 jaar en zoek je een plek om samen te zijn

met gezelschap en waar je volledig jezelf kunt zijn, kom dan naar deze mooie ruimte. Als je een jongere kent die elke vrijdag een geweldige tijd wil hebben, vertel het door. In februari zijn we van plan een pelgrimsreis naar Berlijn te maken. Zoals velen van jullie weten, heeft Berlijn veel verhalen, maar een van de beste manieren om die verhalen te leren kennen is in een groep. De groep zal verblijven in een Mennonietenhuis (Mennoheim) waar we samen kunnen koken, chillen, en rusten. *Berlijn, here we come!*

Sneel is open again since September after a year and a half of being closed. The new opening brought a couple of things, the happiness of the kaders and the youngsters to meet again. Nathalie was leaving, and I started as the new youth worker. I had many things to learn, such as how to understand and speak Dutch (I am still in the learning process), meeting new people (the kaders, the youngsters, the people in the church), and the working environment. After the companionship of Nathalie

during September, I have been learning that Sneel goes beyond being a 'buurthuis'. This space provides the youngsters the possibility to be genuinely them. The space is because of a collective work of kaders, youngsters, and the youth worker. On Fridays, we find each other to share food, laugh, chill, and be crazy with a fun unique activity with a great group. We are there growing together as an evolving community. If you are between 9 and 18 and you are looking for a place to be with company and where you can be fully you, come and join. If you know a youngster that wants to have an amazing time every Friday, spread the word.

On February, we are planning to travel together to Berlin in order to have a pilgrimage together. As many of you know, Berlin has many stories but one of the best ways of learning those stories is in a group. The group will be staying together in a Mennonite house (Mennoheim) where we can cook together, chill, and rest. *Berlin, here we come!* ●

Jeugd- en jongerenhuis Sneel
Peuzelaarsteeg 4 | 2011 HV Haarlem
023 534 34 08
sneel@doopsgezindhaarlem.nl

Groen geloven is duurzaam doen

door Jet van Vrede

Sybout van der Meer blijkt al tientallen jaren vegetariër te zijn, om een reden die ik als ecooloog nog nooit gehoord had: omdat het in de bijbel staat, in Genesis!

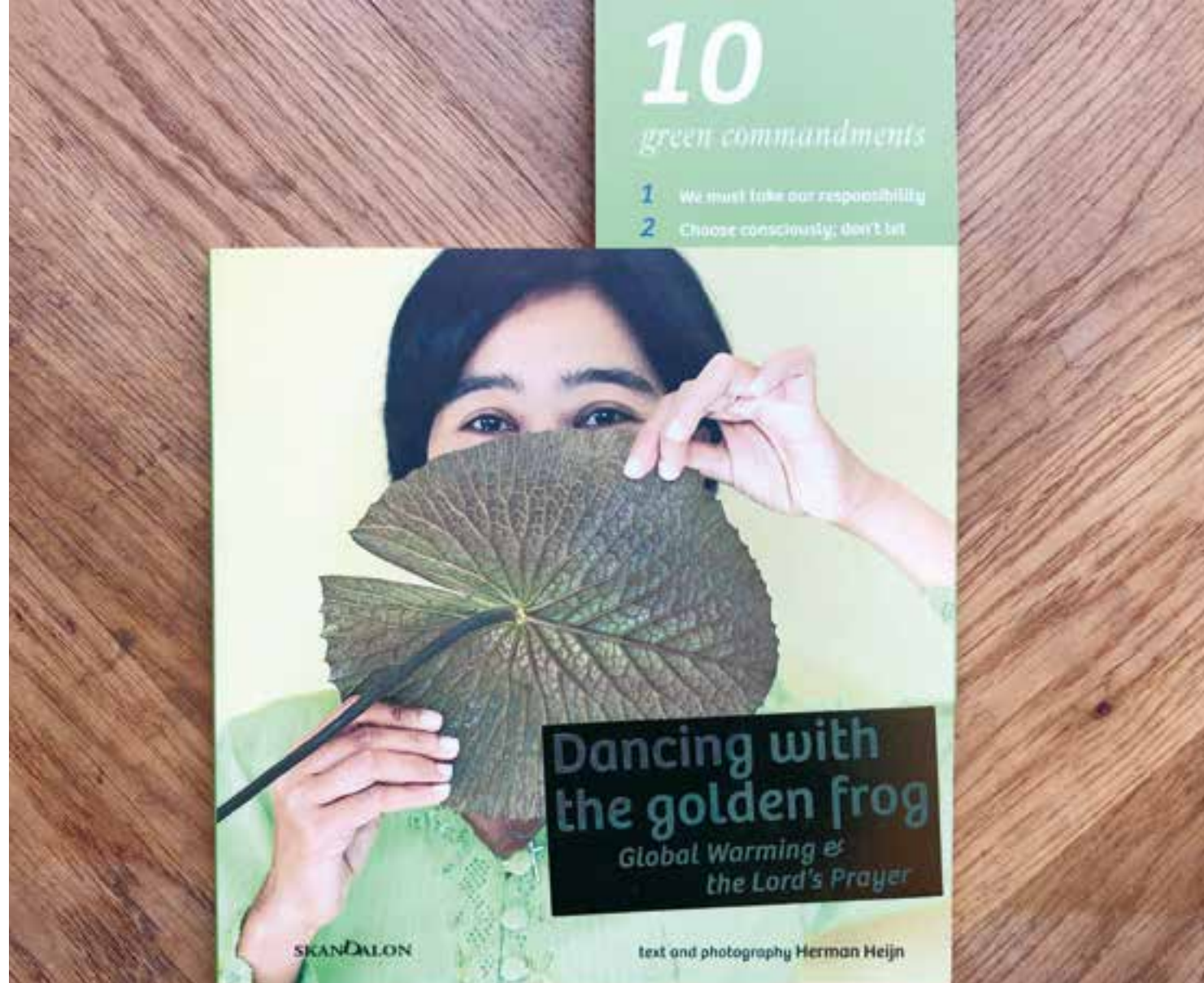
Als je gewoon van vooraf aan begint met lezen, staat al op de tweede bladzijde beschreven hoe een duurzame wereld eruitziet. In Genesis 1, vers 29 en 30 staat: 'Ook zei God: "Hierbij geef ik jullie alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn. Aan de dieren die in het wild leven, aan de vogels van de hemel en aan de levende wezens die op aarde rondkruipen, geef ik de groene planten tot voedsel." En zo gebeurde het.' Je kunt hiertegen inbrengen dat God kennelijk niet aan de voedselketen heeft gedacht, dat merels graag wormen eten en roodborstjes insecten en dat er grotere roofdieren bestaan zoals de zeearend en de wolf.

Jesaja

Herman Heijn legt uit dat de zondeval een doorslaggevende rol heeft gespeeld. In het boek Jesaja zijn

visioenen beschreven, waarin afge-rekend wordt met een groot deel van de wereld en van wat de rest die terugkeert naar een sterke God te wachten staat. Jesaja 11 gaat over vrede en gerechtigheid, vanaf vers 6 met betrekking tot de dierenwereld. 'Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam, een panter vlijt zich bij een bokje neer; kalf en leeuw zullen samen weiden en een kleine jongen zal ze hoeden.'

Realistischer is het Nieuwe Testament op te slaan en het voorbeeld van Jezus te volgen. Bij de wonderbaarlijke spijziging in Mattheüs 14 hebben Jezus en de leerlingen samen vijf broden en twee vissen te eten, wat uiteindelijk meer dan genoeg blijkt voor vijf-duizend mannen plus vrouwen en kinderen. Zo strikt werd er dus niet omgegaan met wat God in Genesis 1 zegt.

'hierbij geef ik jullie alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn'

Genesis

Terug naar Genesis 1, het 28e vers. 'Hij zegende hen en zei tegen hen: "Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op aarde rondkruipen"'

Over waar dat op is uitgedraaid heeft de Engelse hoogleraar biologie Dave Goulson het boek *Stille aarde* geschreven. In tien hoofdstukken beschrijft hij de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van insecten, maar ook dat er heel veel is dat we niet weten.

De wereld, of schepping is té complex om alles te begrijpen wat er is en gebeurt. Van die tien hoofdstukken word je helemaal stil, je wil misschien helemaal niet weten hoe slecht we ervoor staan. Maar dan komen er vijf hoofdstukken over wat we kunnen doen om de insecten van de ondergang te redden en van die hoofdstukken krijg je moed.

In het hoofdstuk *Andere Landbouw* analyseert hij welke gevolgen het eten van vlees heeft voor de biodiversiteit en hoe de wereldbevolking gezond gevoed kan worden als duurzaamheid het uitgangspunt wordt voor de land-

bouw. We hoeven niet met ons allen vegetariër te worden, kleine beetjes vlees zijn zo slecht nog niet. Hij beschrijft ook dat kleinschalige biologische landbouwbedrijven, moestuinen en volkstuinten in de buurt van steden juist heel goed zijn voor de biodiversiteit en een verrassend hoge opbrengst opleveren. Bedrijven zoals Tuinderij de Waardering en boeren aangesloten bij Buurderij Haarlem.

groene bijbel

Voor dit artikel heb ik gebruik gemaakt van de *Groene Bijbel*, een speciale editie waar Sybout in 2016 het voorwoord voor schreef. Het was een uitstekend idee om verzen te markeren die iets zeggen over de manier waarop God en mensen in de bijbel omgaan met de aarde. Er is ook aanvullend materiaal aan de editie toegevoegd, waardoor je je kunt verwonderen en verdiepen en je kunt laten inspireren.

Zo blijken er meer versies van de tien groene geboden te zijn, zoals op groengeloven.com de tien geboden voor het milieu, gebaseerd op uitspraken van paus Benedictus xvi. Maar ook Marianne Thieme heeft een pagina en een boer die in Zeeland voor de bewerking van een hectare grondregels voor de landbouw gebruikt die in het Oude Testament te vinden zijn en daar verslag over doet op www.tijdenvanverademing.nl.

Helaas is de *Groene Bijbel* niet in de winkel terechtgekomen. We zullen het dus moeten doen met de gesprekken die op gang komen. •

Dansen met de gouden kikker, Global Warming & het Onze Vader, Herman Heijn tekst & fotografie, Skandalon Uitgeverij, 2010, € 7,50

Stille aarde, Hoe we de insecten van de ondergang kunnen redden, Dave Goulson, uitgeverij Atlas Contact, 2021, € 24,99

foto's: Ada Blom

samen op pad

‘QR-code, speekseltest’: woorden waar we vóór Corona nooit van gehoord hadden, maar nu volop mee te maken kregen. Een hoop gedoe in de aanloop naar de vakantieweek, maar toen dat achter de rug was haalden we opgelucht adem in de frisse herfstlucht van de bossen bij Steenwijk. Na twee en half jaar coronapauze was het heerlijk

om weer met elkaar op pad te zijn. Het thema was dit jaar: ‘Een steentje bijdragen’ en stenen speelden dus een grote rol in het programma: in spreekwoorden, bij het maken van zeepstenen, in de vesper bij de ‘Stenen van Mozes’ en natuurlijk bij een rondrit langs de Hunebedden. De thuisreis onderbraken we in Lelystad bij de Batavia voor een rondleiding en afscheidslunch.

Natuurlijk, het programma is belangrijk, maar zo’n vakantieweek gaat vooral ook over gezelligheid, lekker eten zonder koken, fotograferen, lekker wandelen en paddenstoelen zien, in het zonnetje zitten, een legpuzzel maken en nog zoveel meer. En, heerlijk bijpraten met oude bekenden en kennismaken met nieuwe mensen.

Een vakantieweek zo laten slagen kan alleen met de onvermoeibare en creatieve inbreng van de teamleden. Anneke, Carola, Eric, Marga, en Pleun: heel erg bedankt, het was weer fantastisch! ●

Ada Blom

TEE Haarlem Abraham

Bart Stobbelaar

Isaak, een nieuw begin? (bij Genesis 22)
Een even boeiend als afschrikwekkend verhaal. Abraham en Sara, ...eindelijk een zoon... toekomst... dé zoon... er kan volop gelachen worden. Isaak betekent ‘hij licht’. Abraham lacht en Sara lacht, vanwege dé zoon, vanwege het hóren van de Eeuwige, het gestand doen van zijn belofte, er is dus tóch iets van hem te merken en te ervaren; een groot volk, ontelbaar als de sterren. Samengevat ‘toekomst’ en ‘leven’. Eindelijk, een nieuw begin.

Maar dan volgt de ultieme test, van God uit: ‘doe hem als een gave opgaan op de berg die ik je wijzen zal’. Vreemd, afschrikwekkend. Wat wordt hier van Abraham verwacht? Wordt er gesuggereerd dat de toekomst moet worden opgeofferd vanwege een soort blinde gehoorzaamheid aan de stem? Of, kun je het anders lezen? Het valt op dat Abraham uiterst nauwkeurig te werk gaat, hij voert de spanning bijna onhoudbaar op en gaat tot

het uiterste, tergend langzaam en tot in detail wordt beschreven wat hij doet: het schikken van het hout, het dragen daarvan door Isaak zélf, het meenemen van het vuur, het maken van een altaar op de berg, het binden van Isaak, het neerleggen van hem óp het altaar... ‘daarop strekt Abraham zijn hand uit... neemt het mes... om zijn zoon...te slachten’

Hoever laat God Abraham in zijn gehoorzaamheid gaan?! Hoe lang houdt de Eeuwige het vol tegenover Abraham... die gaat... in vertrouwen... op God!? Wie wordt er hier eigenlijk getest? In feite is het dus kennelijk omgekeerd, Abraham stelt de Eeuwige op de proef. En... hij overwint, een ram zit vast in de struiken en wordt geofferd.

Zoon en toekomst, als je die beide termen gelijkschakelt, dan wil dit verhaal eigenlijk zeggen: hoe duister de toekomst er ook uit kan zien, persoonlijk of maatschappelijk – denk aan alle bedreigingen die er op dit moment spelen rond gezondheid en klimaat en het zich opsluiten in een eigen waarheid, kortom het absurde bestaan – de toekomst, het nieuwe begin, de oplossing (die ram tussen de struiken), daarop mag en moet vertrouwd worden. Niet het noodlot regeert, maar de veerkracht, de rebellie tegen wat nu eenmaal is en niet zo moet zijn. ●

Herman's highlights

Je plant een zaadje. En dan, later, komt er een bloem, struik of boom. Gedurende 44 jaar heeft Herman Heijn overal zaadjes geplant. En nu kan er geoogst worden. Nu worden de resultaten zichtbaar. En soms waren ze al jaren zichtbaar, maar wisten we het niet. Een kleine greep uit de bloemen, struiken en bomen.

koffie uit Colombia

Drie jaar geleden waren Claudia Giraldo Gómez en Laura Vilanueva, de grondleggers van Tejipaz, bij een themadienst. Tejipas is de klinkende naam van de beweging in Colombia die werkt aan het sociale herstel van de gemeenschap na 40 jaar conflictgebied te zijn geweest. Ze proberen o.a. de boeren te bewegen geen cocaïne maar koffie te verbouwen. Herman sprak met de dames gedurende een lunch in Jansje. Hun contactpersoon Brian Brouwer wist ons te vertellen dat Claudia en Laura eigenlijk al een beetje de moed hadden laten zakken dat het project ooit zou lukken. Maar de adviezen en het enthousiasme van Herman maakte dat ze er weer hun schouders onder zijn gaan zetten. En met succes. Boeren zijn overgestapt, niet alleen op koffie, ook op cacao en honing!

mukwa stoelen

Ongeveer 15 jaar geleden reisde Hugo Timmerman naar Zambia om daar mensen met een lichamelijke handicap te leren om stoelen te maken van mukwa hout. Resultaat: zie de stoelen in Jansje. Inmiddels is er een wet in Zambia die het kappen van mukwa aan banden legt. Ze maken nu stoeltjes voor op school. Kinderstoeltjes. En: ze zijn de enige handwerklieden die weten hoe ze hout een beetje krom moeten maken. Ook perfect voor de deksels van doodskisten. Wie had dat kunnen verzinnen. Zelfs Herman niet! Maar waar het om gaat: de Zambianen hebben iets geleerd en vertalen dat naar hun eigen behoeften.

Roßlau

In 1986 (vóór de val van de muur!) hadden de laatste huurders de bijna 1000-jarige waterburcht verlaten. Na het plaatsen van een nieuw dak stond deze leeg. Daarom ontstond een vereniging van gelijkgezinden om de oude

‘van hilarisch anekdotes, tot inspirerende verhalen, het lukt Herman altijd om alle reizen en de deelnemers te verbinden’ – Juul Vlaanderen in *De Herman*

muren weer tot leven te wekken. Naast de clubruimte voor de leden, genaamd ‘Schpinnstobbe’ (spinkamer), werd de ‘alte Schmiede’ (oude smidse) voor particuliere feesten opgeknapt. Toen Herman Heijn weer eens met jongeren uit Amersfoort in de zusterstad Roßlau verbleef hadden zij een toneelstuk meegebracht. Gezien de rustieke ruimte met de reusachtige open haard werd besloten daar toneel te spelen. Alles werd geïmproviseerd, maar de ruimte in de middeleeuwse wachttorens sprak voor zich. Het werd een fantastische avond en iedereen was enthousiast over het stuk, de acteurs en de locatie. Dit was de eerste keer sinds mensenheugenis dat in de burcht toneel werd gespeeld. Het symbool van Roßlau werd helemaal nieuw ontdekt. De ‘Roßlauer burchttheaterzomer’ was geboren. Sindsdien wordt er jaarlijks in juli en augustus in de burcht toneel gespeeld. Wij verheugen ons al op het 25e toneelseizoen volgend jaar. Herman en Marijke zijn al uitgenodigd. Want wie heeft het ontdekt? ●

Klemens Maria Koschig

(Klemens is met hulp van Herman en jongeren uit Amersfoort na de val van de muur gekozen tot burgemeester van Roßlau en later Roßlau/Dessau, totaal ruim 25 jaar)

mededelingen

hartverwarmend

Langs deze weg wil ik jullie hartelijk danken voor het hartverwarmende afscheid. Het is een ware marathon geworden, maar dat bood mij/ons wel de gelegenheid heel veel mensen op een bijzondere wijze te kunnen ontmoeten.

Tijdens de ouderenvakantieweek, met de Oosterduinleeskring, de surveillanten van DeGang, de modellen in DeGang, de culturele middag met de presentatie van het kled onder de wolgentafel, de inloop op zaterdagmiddag, de twee diensten, de medewerkers van *Doopsgezind Haarlem* en van Jansje.

Ik kreeg veel attenties en een prachtig cadeau. Te veel om persoonlijk iedereen te kunnen bedanken, vandaar bij deze.

Inmiddels zijn we druk met verbouw en verhuis, een hele operatie. Het komende jaar zal ik veel met de verfkwest stoeien en mijn proefschrift op punt stellen. Heel veel dank het heeft mij/ons erg goed gedaan. Het ga jullie goed, moge Gods Geest jullie blijven inspireren.

Herman Heijn, mede namens Marijke

feestdagen

December is een drukke maand. Het begint natuurlijk al met Sinterklaas. We hopen dat Sint ieder van jullie goed bedeeft: kruid- en pepernoten, marsepein, mooie gedichten en leuke surprises. Het is natuurlijk een *kinderfeest*. Als je zelf geen zin/tijd/mogelijkheid hebt om Sinterklaas te vieren is het misschien wel een idee om nog eens terug te denken aan vroeger. Toen je zelf kind was en de 'pietendiscussie' nog niet of nauwelijks bestond.

adventsviering zuid

18 december

De adventsviering wordt waarschijnlijk een middagbijeenkomst. Hoe en wat precies krijgen de mensen die onder

wijk zuid vallen nog te horen. Dan hoort u ook meer over de traditionele nieuwjaarsbijeenkomst met de buurt.

aandacht voor elkaar met kerst

Ook dit jaar zorgen de diaconessen weer voor een kerstpakket voor de ouderen en anderen die wel een opkikkertje kunnen gebruiken. Ze gaan – met hulp van andere vrijwilligers – de pakketten rondbrengen. Wat er dit jaar in zit verraden we natuurlijk niet. Maar weet wel dat er vanuit onze kerk rond de kerstdagen 150 mensen een bezoekje krijgen. Klasse!

kerst met de kinderen

Op 19 december vieren we met groot en klein het kerstfeest in de Grote Vermaning. We beginnen om 16.30 uur en hoe het er precies uit gaat zien was bij het ter perse gaan van dit magazine nog niet bekend.

kerst

Vrijdag 24 december is er om 19.30 uur een kerstviering in de Grote Vermaning. Met natuurlijk weer na afloop samen zingen in het tuintje. De volgende ochtend, 25 december, zijn we om 10.30 uur welkom in de Kleine Vermaning. En dan op zondag

2 januari is er in de Grote Vermaning de traditionele nieuwjaarsbegroeting. Kom allemaal!

in memoriam

Op 17 oktober jongstleden overleed in Tussenhout het lid van de Grote Kerkenraad Johanna Maria Dekker-Meijer. Zij werd 92 jaar. Jo Dekker is zeer actief geweest binnen Doopsgezind Haarlem. Vele jaren verzorgde zij samen met Jan Vreeken en Hylke ten Cate het *Mededelingenblad*. Daar deed ze heel veel werk voor. Zij zorgde ervoor dat de aangeleverde artikelen klaar werden gemaakt voor de drukker. Ze wordt herinnerd als gedegen en betrouwbaar in de dingen die zij deed. We zijn haar dankbaar voor haar grote inzet voor onze gemeente en wensen haar kinderen en klein- en achterkleinkinderen kracht toe in het verlies. Dat zij mag rusten in vrede.

Alex Noord

overleden

- mw. J.M. (Jo) Dekker-Meijer
17 oktober 2021, leeftijd 92 jaar
te Haarlem
- dhr. J.H. (John) Nagtegaal
31 oktober 2021, leeftijd 95 jaar
te Haarlem •

dik verdiend!

Gold Award

Creativiteit Award

De Wereld van Jansje is voor de 3e keer op rij uitverkozen tot beste lunchroom van Haarlem.

Omdat Jansje (veel meer dan) 30 stemmen (namelijk 155) had én een gemiddelde waardering van 9,0 of hoger (namelijk 9,45), mogen ze titel de 'Gold Award' voeren.

Alle goede dingen gaan in drieën: Jansje heeft ook nog de 'Creativiteit Award' gewonnen met hun campagne rondom de verkiezing. Kortom: Jansje is klantvriendelijk, het eten is superlekker en de prijs kwaliteitsverhouding is helemaal okay. Dik verdiend deze awards! ●

thuis tips

smullen

Het standaardwerk over groenten, met meer dan 65 groentesoorten en 850 recepten met variaties en serveersuggesties. Onmisbaar als je een hoofdzakelijk plantaardig dieet volgt

en uit een van de kleinschalige moestuinen groenten haalt of krijgt waar je geen raad mee weet. Maar ook om bekende groenten eens heel anders te bereiden dan je in je vleesetende jaren gewend was. Bij voorbeeld rode kool: bijna puur, klassiek en nog 9 andere bereidingen.

Groentebijbel, van aardappelpuree tot zuringsoufflé, Mari Maris, uitgeverij Carrera Culinaire, 2013, € 30,99
Jet van Vrede

kerst

Ieder jaar met kerstmis koop ik een nieuwe kerst cd. Dit jaar viel mijn oog op 'Christmas with the rat pack'. Frank Sinatra, Dean Martin en Sammy Davis jr.: garantie voor kwaliteit en sfeer. Op de cd zowel bekende als minder bekende liederen. Van *Rudolph the red nosed reindeer* tot *I will be home for Christmas*. Meezingers en tranentrekkers. Je kunt de cd kopen, maar als je internet hebt: hij staat ook op You

Tube en Spotify. Dat is veel goedkoper. Toch naar de winkel? Het is al een ouwetje (2013) dus dik kans dat hij besteld moet worden. Bol.com bezorgt het aan huis! Het is lekkere muziek voor tijdens de kerstdagen. Geeft een heerlijk ouderwets kerstgevoel en uiteraard door geweldige artiesten. ●

Christmas with the rat pack, cd album 1 disk, label Capitol, € 35,06
Willemien Ruygrok

